

TRAD - Türkiye Rusya Araştırmaları Dergisi 2 (Kış 2019)

TJORS - Turkish Journal of Russian Studies 2 (Winter 2019)

Başlık/ Title: Türkistan'da Rus Kolonizasyonunun İdari Sahaya Yansıması: Volost Yöneticiliği / The Reflection of Russian Colonisation to the Administrative Area in Turkestan: Volost Administration

Yazarlar/ Authors

Hatice KARIMOV

ORCID ID

0000-0002-3503-5962

Bu makaleye atf için: Hatice Karımov, Türkistan'da Rus Kolonizasyonunun İdari Sahaya Yansıması: Volost Yöneticiliği, *Türkiye Rusya Araştırmaları Dergisi 2* (2019): 30-45.

To cite this article: Hatice Karımov, Türkistan'da Rus Kolonizasyonunun İdari Sahaya Yansıması: Volost Yöneticiliği, *Türkiye Rusya Araştırmaları Dergisi 2* (2019): 30-45.

Makale Türü / Type of Article: Araştırma Makalesi / Research Article

Yayın Geliş Tarihi / Submission Date: 14.12.2019

Yayına Kabul Tarihi / Acceptance Date: 29.12.2019

Yayın Tarihi / Date Published: 31.12.2019

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/).

Yazar: Hatice KARIMOV*

Türkistan'da Rus Kolonizasyonunun İdari Sahaya Yansıması: Volost Yöneticiliği**

Öz: Türkistan'da askeri-halk idari sistemi, 11 Temmuz 1867 tarihli Sır Derya ve Yedisu oblastlarının idaresi hakkındaki geçici nizamname tasarısıyla yürürlüğe kondu. Bu sisteme göre oblast ve uyezd düzeyinde tüm sivil yönetim, askeri rütbelilerin elinde toplandı ve kırsal nüfus, kendi içinden seçtiği ancak Taşkent'teki bölgesel (Rus) yönetimin onayına tabi volost yöneticileri ve aul aksakalları tarafından yönetildi. Rus idaresi, volost ve aul yönetimlerini muhafaza ederek, "yabancı" güç ile ilgili hoşnutsuzluğun yayılma tehdidini ortadan kaldıracığına inanıyordu. Aynı şekilde yerel yönetimler, halk arasında Rus iktidarı fikrini yaygınlaştırma aracı olarak kullanılacaktı. Sömürge idaresinin ana figürü volost yöneticiydi ve onların faaliyetleri yerli nüfusun yönetim organizasyonunda çok önemli bir rol oynadı. Rus idaresi, politikalarına karşı koymayan, kendisine sadık bir insan katmanı oluşturmak için özellikle volost yöneticiliği pozisyonunu kullandı ve sömürgeci sistemin kendisi bizzat 1867-1868 reformları temelinde volost yöneticisinin bu rolünü yasal olarak hazırladı. Diğer reformlarla da bu pozisyon idari, mali olmak üzere mahkeme kararlarının uygulanması gibi işlemlere sahip oldu. Tüm bu özellikleri sebebiyle makalemizde öncelikli olarak 1867 yılı geçici nizamname temelinde göçebe halk arasında volostların kurulma ve volost yöneticiliği pozisyonunun oluşturulma prosedürüne yer verdik. Ardından yürürlüğe konmayan 1871-1873 ve 1883 yılı Türkistan Genel Valiliği'nin idaresi hakkındaki nizamname tasarılarını inceleyerek, bölgesel yönetimin siyasi hedeflerini yansıması sebebiyle seçim sistemi ve yöneticilerin görevleri açısından değişimleri ortaya koymaya çalıştık. 1917 senesine kadar yürürlükte kaldığı için 1886 yılı Türkistan Krayı'nın idaresi hakkındaki nizamnameyi volost yöneticiliği pozisyonu özelinde inceledik. Son olarak Senatör F. Girs'in teftiş raporu temelinde Rus hükümetinin demagojik bir manevrası olan yeni seçim sisteminin, günlük hayata yansımalarına değindik.

Anahtar Kelimeler: Türkistan Genel Valiliği, Askeri-Halk İdari Sistemi, Volost, Volost Yöneticiliği, Syezd.

The Reflection of Russian Colonisation to the Administrative Area in Turkestan: Volost Administration

Abstract: The military-public administrative system in Turkestan was put into effect by the temporary statute regarding the administration of Sır Derya and Yedisu Oblasts in July 11, 1867. According to that system, all civilian authority in Oblast and Uyezd level was relegated to military officers and the rural populace was governed by the Volost administrators and Aul Aksakals, who, while elected by the natives, were subject to approbation of the local (Russian) administration in Tashkent. The Russian administration believed that, by the retention of the Volost and Aul administration, the spread of discontent with "foreign" power, as a threat, could be prevented. At the same time the local administrations would be used as a means for the dissemination of the sense of Russian rule among the populace. The chief figure of the colonial rule was the Volst administrator and thorcid ideir actions played an important role in the

---

* Dr. E-mail: esenbikem@hotmail.com, ORCID ID: 0000-0002-3503-5962.

** Bu makale yazarın "Türkistan Genel Valiliği'nde İdari Sistemin Oluşumu ve Gelişim Süreci (1865-1897)" adlı doktora tezinden üretilmiştir.

administrative organisation of the local populace. The Russian administration used the office of Volost administrator office especially to create a layer of people conforming to their policies and loyal to their rule; and the colonial system itself legally laid out that function of the Volost administrator based on the reforms of 1867-68. With other reforms, the Volost administrator gained the function of carrying out administrative and fiscal court rulings. Due to the aforementioned properties of Volost administration, in the present paper I initially discussed the procedure of the founding of Volosts and the establishment of the office of Volost administration among nomadic populace based on the temporary statute proposal of 1867. After that, examining the not enacted statute proposals of 1871-73 and 1883 regarding the administration of the Turkestan Governorate General, I sought to lay out the shifts therein pertaining to election systems and duties of administrators, as an indicator of the political objectives of the regional administration. Since it remained in force until 1917, I examined the Statute Regarding the Administration of the Turkestan Krai of 1886 as pertaining to the office of Volost administrator. Finally, I touched upon the reflections to the daily life of the new election system based upon the inspection report of Senator F. Girs as a demagogical ploy of the Russian government.

Key Words: Turkestan Governorate General, Military-Public Administrative System, Volost, Volost Administration, Syezd.

Giriş

XIX. yüzyılın ikinci yarısında Rus işgaline işgale uğrayan Türkistan'da Rus kolonizasyonunun temel araçlarından biri de Rus idari mevzuatının kademeli olarak tatbik edilmesiydi. Rus hükümeti işgallerden hemen sonra bölgenin ayrılmasına engel olmak için bir takım geleneksel enstrümanları kullandı. Yerli halk, Rus idaresinin gözetimi altında yerel usullerle tatbik edilmeye çalışılan seçim yoluyla idare edildi. Rus idaresi, özellikle Volost¹ yöneticiliği pozisyonunu kullanarak politikalarına karşı koymayan, kendisine sadık bir insan katmanı oluşturacağına inanıyordu. Bu ehemmiyeti sebebiyle makalede 1867-1886 yılları arasında Türkistan'ın idaresi hakkındaki nizamnameler ve Taşkent'teki bölgesel yönetim tarafından nizamname tasarıları temelinde Rus hükümetinin siyasi bir manevrası olarak, Volost yöneticiliği pozisyonunun oluşturulma süreci ve seçim sistemindeki değişimleri ortaya koymaya çalıştık.

---

¹ Rus İmparatorluğu'nda idari-toprak birimlerinin yeniden yapılanması devam ederken I. Pavel tarafından 7 Ağustos 1797 tarihinde onaylanan rapora göre ilk kez devlet köylüleri için "guberniya-uyezd-volost", toprak sahipleri için ise "guberniya-uyezd-mülk sahipleri" olmak üzere üç düzeyli bir sistem yürürlüğe kondu. 19 Şubat 1861 tarihinde yayınlanan köylü serflüğünün kaldırılması hakkındaki genel nizamnameye göre ise volost, komşu kırsal nüfustan oluşan ve 300-2.000 nüfusa sahip en düşük idari birim adını aldı. Volost yönetimi; volost shodu, volost sarşınası ve volost halk mahkemesinden oluştu. Ayrıntılı bilgi için bkz. *Polnoye Sobraniye Zakonov Rossiyskoy İmperii (PSZRİ)*, T. 36 (1861), Sob. 2, No: 36657. SSCB döneminde 1923-1928 yılları arasında devam eden idari reformlar neticesinde uyezd-volost bölünmesi, yerini rayonlara bıraktı. Türkiye'nin idari yapısı ile karşılaştırıldığında ise volost, bir kazaya ve sancağa bağlı idarî birimleri teşkil eden ve çok sayıda köy ve mezrası bulunan nahiye (bucak) anlamına gelmektedir.

Volost yöneticiliği pozisyonu ilk olarak Sibiryaya idaresinin kontrolü altındaki Kazak bozkırlarında, Sibiryaya Genel Valisi Kont M. M. Speranskiy tarafından hazırlanan 1822 yılı reformuyla oluşturuldu. Sibiryaya Kazakları² hakkındaki tüzüęe³ göre Kazak yerleşim birimleri; iç ve dış okruglara⁴, ayrıldı. Dış Okruglar; İrtiş nehrinin arka tarafında göçebelik eden Kazakları kapsıyordu. Okruglar da kendi içinde volostlara, volostlar ise aullara ayrıldı. Okruglar 15-20 volosttan, volostlar 10-12 auldan⁵, aullar ise 50-70 yurttan (kibitka) oluşuyordu.⁶ Rus hükümeti, okrugların terkindeki volostları idare eden volost sultanlığı⁷ pozisyonunu oluşturarak, bu görevin oğluna veya yakın akrabasına (amca, erkek kardeşine) aktarma olasılığını güvence altına almak istiyordu. En önemlisi de bu görevin tüzüğün ana hükümlerini kabul eden sultanlara verilmesini amaçlıyordu. Rus yönetimi, bozkırda işgal öncesinde var olan etkin idari pozisyonları koruyarak, planlarını uygulamak için de bir destek bulmayı umuyordu. Aynı zamanda geleneksel idari ilişkiler ve Kazakların kurumlarını etkin bir şekilde kullanarak göçebelerin yönetimini de kolaylaştırmayı hedefliyordu.⁸ 1822 yılı tüzüğüne göre volost

² XIX. yüzyıl ve XX. yüzyılın başlarında Rus tarih yazımında Kazaklar; Kırgız-kaysaki ve Kırgız olarak isimlendirildiği için asıl metinde Kırgız olarak geçmektedir ve ancak 1925 senesinden sonra Kazak adını almışlardır.

³ PSZRÍ, T. 38 (1822), No: 29127, s. 417-433.

⁴ Devlet topraklarının idari, siyasi, askeri ve ekonomik bölümlerine verilen isimdir. Avtonomiy okrug (özerk bölge): Bir krayın (kenar bölge) ya da oblastın terkinde, Voenniy okrug: Askeri bölge. Aynı zamanda çeşitli geçici oluşumlar da okrug adını alır. H. Kerimov, "Türkistan'da İdari Sistemin Oluşumu ve Gelişim Süreci (1865-1897)" (Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2019), 3.

⁵ Göçebe Kazaklar arasında köy manasında kullanılmaktadır. Özbekler ise köye kışlak demektedirler. Aul'un kalıcı bir yerleşim yeri olarak kullanılmaya başlanması ancak XIX. yüzyılın sonları ve XX. yüzyılın başlarında Rus İmparatorluğu'nun Kazaklar, Kırgızlar ve Türkmenler gibi Türkistan'ın yerli halklarını yerleşik hayata geçirme arzu ve politikasının bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır.

⁶ J. A. Yermekbay, "Sibirskaya administratsiya i Kazahi (20-y gg. XIX. v.-20-y gg. XX v.)," *İzvestiya Irkutskogo gosudarstvennogo universiteta* T. 21 (2017): 37.

⁷ Sibiryaya Kazakları hakkındaki tüzüğe göre Volost yöneticiliği için yalnızca sultanlar aday olabilir. Rus makamları ilerleyen zamanlarda biy ve starşinalara da bu pozisyona seçilme hakkı tanıdı. T. T. Dalayeva, "Ot volostnogo sultana k volostnomu upravitel'yu (1822-1868 gg.): yevolyutsiya statusa i socialnogo sostava," *Elektronny nauçnyy jurnal* 1/05, Erişim: 19.12.2019, <http://edu.e-history.kz/kz/publications/view/356>.

⁸ D. V. Vasilyev, "Organizatsiya administrativnogo upravleniya v Kazahskoy stepi: gosudarstvennaya politika i regionalnye praktiki (XVIII-pervaya polovina XIX v.)" (Dissertatsiya, Povoljskiy filial FGBUN İns. Ros. İst. RAN, 2016), 483.

sultanlığı görevi için aday, oblast⁹ yönetimi tarafından onaylanıyordu. 1868 senesinde Kazak bozkırlarında yeni hükümlerin yürürlüğe girmesi ve volostlardaki yurt sayısının 2000'e yükselmesiyle birlikte volost yöneticiliği için seçim sistemi tatbik edildi. Ancak bu durum ilerleyen zamanlarda Türkistan'da da aktif bir şekilde görülecek olan, yerel kamu idareci pozisyonlarına kendi adaylarının seçilmesi için muhalif grupların mücadelesine dönüştü.¹⁰

1865 yılının Mayıs ayında Genel Kurmay Başkanlığı tarafından görevlendirilen A. K. Geyns, bozkır komisyonun çalışmaları dahilinde tüm Kazak bozkırlarını dolaştı. Özellikle Batı Sibiryaya Genel Valiliği topraklarındaki volost sistemi ile ilgili gözlemleri Türkistan'da kurulacak olan yeni sistem için verileri oluşturdu.¹¹ Bunun hakkında günlüğünde; *"Boylar kendi sınırlarını aşmıyorlar. Her volost (Speranskiy'nin tüzüğüne göre) ağırlıklı olarak aynı boylardan meydana gelen aullardan oluşuyor. Her boyun yazlık ve kışlık konaklama yerleri ile toprak sahiplerinin sınırları bulunuyor."* diye yazıyordu.¹² Bununla birlikte 1866 senesinde Türkistan'daki durumla ilgili de bilgi edindikten sonra volost sisteminin Türkistan Genel Valiliği'nin topraklarında da yayılma ihtiyacına ilişkin görüşlerini dile getirdi. Komisyon özellikle bu sistemin Rus hükümeti açısından Sibiryada oldukça yararlı sonuçlar getirdiği fikrinden yola çıkarak Türkistan Genel Valiliği'nde de aynı olumlu sonuçları getireceğini umarak Türkistan'ın göçebe halkı arasında volost ve aullar kurmayı yararlı buldu.¹³

---

⁹ Guberniyaya eş değer idari-toprak birimleri olan oblastlar, Osmanlı İmparatorluğu'nda 1590 senesinden sonra beylerbeyilik (vilayet) yerine kullanılan Eyalet terimine karşılık gelmektedir. Kerimov, "Türkistan Genel Valiliği," 3-4.

¹⁰ T. T. Dalayeva, "Volostniye upraviteli v kazahskih stepyah Zapadno-Sibirskogo vedomstva: osobennosti utverjdeniya ih v doljnosti v XIX-naçale XX vv.," *Vestnik (Habarşı) KazNPU im. Abaya* 3/46 (2015): 31.

¹¹ 1822 senesinde kabul edilen Sibiryaya Kazakları hakkındaki tüzük ve ardından 1867 senesinde kabul edilen Sır Derya ve Yedisu Oblastları'nın idaresi hakkındaki geçici nizamname incelendiğinde Kazak bozkırlarında olduğu gibi Türkistan Genel Valiliği'nde de göçebe halkın volost ve aullara ayrılmasından başka, Sibiryaya ve Türkistan'daki ana idarenin temsilcileri olan genel valilerin idari, askeri ve diplomatik işlevlerinin küçük değişikliklerle birlikte ortak olması Rus hükümetinin işgal topraklarında aynı araçları kullandığını kanıtlamaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Y. N. Krupenkin, "Opit upravleniya Sibiryu v Turkestanskom General-Gubernatorstve," *Vestnik Tomskogo Gosudarstvennogo universiteta* 407 (2016), 93-96.

¹² A. K. Geyns, *Dnevnik 1866 g. Puteşestviye v Turkestan, Sobraniye literaturnih trudov*, T. 2 (S.-Peterburg: Tip. M. M. Stasyuleviça, 1898), 18-19.

¹³ Dalayeva, "Volostniye upraviteli," 32.

Volost Yöneticiliği Pozisyonunun Oluşturulması

11 Temmuz 1867 tarihinde bozkır komisyonu tarafından hazırlanan ve iki yıllık bir çalışmanın ürünü olan Sır Derya ve Yedisu Oblastları'nın idaresi hakkındaki geçici nizamname yürürlüğe kondu. Nizamnameye göre Türkistan'ın yerli halkı idari düzende Sart ve Kazak olmak üzere iki kısma ayrıldı. İlki bölgesel nizamnamenin hazırlayıcıları tarafından yerleşik, ikincisi ise göçebe sayıldı. Göçebe halk-Kazaklar; her bir uyezdde¹⁴ volostlara, volostlar ise kendi içinde aullara ayrıldı. Volostların 1000-2000¹⁵, aulların ise 100-200 yurttan oluşmasına karar verildi.¹⁶ Geçici nizamnameye göre volostları, volost yöneticileri idare edecek, yöneticiler ise halk tarafından seçilecekti. Volost yöneticiliği görevine iki kişi seçiliyor, seçilenlerden biri görevi icra ediyor, diğeri ise ilkinin ölümü vs. gibi durumlarda aday sayılıyordu. Volost yöneticileri seçiminin aul aksakallarının seçiminden önce yapılmasına karar verilmişti. Halkın güven ve saygısını kazanmış, herhangi bir suça karışmamış, 25 yaşından büyük herkes volost yöneticisi olmak için aday olabiliyordu.¹⁷ Geçici nizamnameye göre volost yöneticileri üç yıllığına seçiliyor, seçilen volost yöneticileri ve adayları askeri vali tarafından onaylanıyordu. Her bir volostta 50 yurt sahibi bir aday gösterebiliyor ve bu gösterilen adaylar arasından volost syezdinde¹⁸ (toplantı) volost yöneticisi ve adayı seçiliyordu. Volost yöneticisinin vazifelerini yerine getirmemesi ve görevini kötüye kullanması durumunda uyezd yöneticisinin askeri valiye rapor ederek volost yöneticisini geçici bir süre ile görevden uzaklaştırma hakkı da bulunuyordu. Volost yöneticilerinin maaşları ve katip kiralamaları için en az 300 ruble bağlanmasına karar verilmişti.¹⁹

1867 yılı geçici nizamnamesiyle volost yöneticilerinin görevleri de belirlendi. Volost yöneticileri kendi sınırlarında idari ve polisiye yetkileri beraber kullanıyorlar ve doğrudan uyezd yöneticisinin emri altında olup, onların emirlerini yerine getiriyorlardı. Yöneticiler, hayvanların toplu bir

¹⁴ Türkçede ilçe (kaza) anlamına gelen uyezd, Rusya'da 1929 senesinde rayon (ilçe) sistemine geçilene kadar idari birimlere verilen isimdir. Kerimov, "Türkistan Genel Valiliği," 4.

¹⁵ 1867 yılı Sır Derya ve Yedisu oblastlarının idaresi hakkındaki geçici nizamnameye göre yalnızca göçebe halk için volost idari birimleri kurulmuş, yerleşik halkı ise tek bir idari sistem temelinde yalnızca köy (kışlak) aksakalları idare ediyordu.

¹⁶ "Proyekt polojeniya ob upravlenii Semireçenskoy i Sırdarinskoy Oblastey" (Madde 80-81), *Materiali po istorii političeskogo stroya Kazahstan*, Sos. M. G. Maseviç, T. 1 (Alma-ata, 1960), 289.

¹⁷ "Proyekt polojeniya ob upravlenii" (Madde 84-88), 289-290.

¹⁸ Rus İmparatorluğu'nda syezdler, sosyal organizasyonlar, siyasi partiler, ulusal ve diğer grup temsilcilerinin en yüksek organıdır. Periyodik olarak toplanarak, topluluğun liderini seçmekte ve ana faaliyet alanlarını belirlemektedir.

¹⁹ "Proyekt polojeniya ob upravlenii" (Madde 93, 96-98, 101), 290-291.

şekilde çalınmasına engel olmak için volostlarda düzen ve huzuru koruyarak kanun ve yükümlülüklerin yerine getirilmesine nezaret ediyorlardı. Bununla birlikte halk mahkemelerinin (yerel mahkemeler) hükümleri ile yargı kararlarını uyguluyorlardı. Volost yöneticilerinin yasal kurallara uyulmaması veyahut kavga ve isyan gibi suçlarda kendi hakimiyet alanlarına giren volostlardaki suçluları kendi yetkileriyle üç güne kadar hapis ve üç rubleye kadar para cezasına tabi tutma hakları da bulunuyordu.²⁰

Geçici nizamname incelendiğinde Rus hükümetinin yasa koyucularının yerel yönetim organlarının seçme ve seçilme haklarını ellerinden almadıkları görülüyordu. Tasarının yürürlüğe girmesinden sonra çok sayıda sultan, biy²¹, manap²², aksakal ve diğer temsilciler; volost yöneticiliği, aksakallık ve kadılık gibi görevler yapmaya başladılar. Ancak kamu görevini yürütenlerin hak ve hükümlülükleri kanunlarla sınırlandırıldı.²³ Türkistan Genel Valisi'nin temsil ettiği Taşkent'teki bölgesel yönetim, etkili ve büyük manaplar ve diğer kamu görevlilerinin etkilerini zayıflatmak maksadıyla idari birimleri soya göre değil, toprakların büyüklüğüne göre ayırdı. Önemli manapların başında olduğu büyük çaptaki boyların etkinliklerini zayıflatmak amacıyla ilk olarak halk tarafından seçilen manapların idare ettiği binden fazla yurttan oluşan boylar, dört-beş volosta ayrıldı. Ardından idari reformlarla bağlantılı olarak daha önce iktidardaki manaplara bağımlı durumda olan boylar da bağımsız duruma getirildiler. Bunların sonucunda eski büyük manaplar önceki idarenin temsilcileri olarak yeni yönetimde yer almadı. Bu konuda N. A. Severtsov, önemli Manaplar Umetal, Çargın Ormonov ve Osman Datka hakkında şöyle yazıyordu: "*Ertesi yıl 1868'de yeni nizamname yürürlüğe girdiğinde Kara-Kırgızlar (Bugünkü Kırgızlar) seçilmiş starşinalarla²⁴ birlikte*

---

²⁰ "Proyekt polojeniya ob upravlenii" (Madde 108-112), 291.

²¹ Kırgız toplumunda halkın idaresi ve hukuki işler biylerin elinde olup yönetici tabakayı manaplardan önce biyler oluşturmuştur. T. Ölçekci, "Manaplar ve Kırgız Tarihindeki Rollerini," *Biliş* 67 (Güz 2018): 113.

²² Kırgız toplumunun en üst tabakasını oluşturan manaplar, hem yönetici, hem amir ve hâkim, savaş zamanında askerî organizasyonu teşkil eden boy beyleriydi. Ölçekci, "Manaplar ve Kırgız Tarihindeki Rollerini," 113.

²³ V. V. Sokolov, "Turkestanskiy kray v sostave Rossiyskoy imperii: problemu sotsionalno-ekonomičeskogo i obşestvenno-političeskogo razvitiya (Vtoraya polovina XIX v.-Fevral 1917 g.)," (Dissertatsiya na soiskaniye uçenoy stepeni doktora istoričeskikh nauk, Rossiyskaya Ekonomičeskaya Akademiya im. G. V. Plehanova, 2002), 161-162.

²⁴ Starşina, 1822-1917 yılları arasında Rus İmparatorluğu'nda idari ve polisiye yetkilerini beraber kullanan göçebe Kazak nüfusunun seçilmiş kişilerine verilen isimdir. 22 Temmuz 1822 tarihli Sibirya Kazakları hakkındaki tüzüğe göre göçebe Kazaklar; Volostlar, Volostlar ise Aul Starşinaları tarafından yönetilen Aullara ayrıldı. Bu durum ilerleyen zamanlarda tüm göçebe Kazaklar arasında yayıldı. Kerimov, "Türkistan'da İdari Sistemi," 41.

kışlaklarına göre volostlara ayrıldı. Yani üç starşına böylece eski güçlerini kaybettiler. Onlardan hiçbiri yeniden volost starşına seçilmedi.”²⁵

Toprakların ve idarenin Rus İmparatorluğu terkiğine girmesine karşı çıkan beyler de başta volost yöneticiliği olmak üzere yönetimde gerçekten yer almadı ve böylece halk üzerinde etkileri sınırlanmış oldu. Ancak Rus yönetimi bu beyleri idareden bütünüyle el çekmedi. Çünkü onların desteği olmaksızın merkezdeki Rus idaresinin tedbirlerini hayata geçirmek imkansızdı. Diğer taraftan volost gibi yeni idari birimlerin kurulmasıyla kesin sınırların belirlenmesi aynı zamanda nizamname maddeleri ve yerel talimatların ihlal edilmesi sonucunu da doğurdu. Çünkü büyük boylar, en iyi yerleşim birimleri ve toprakları, küçük olanlar ise daha kötü durumda olanları aldılar. Bunun karşısında da Rus yönetimi boylar arasında toprakların yeniden dağılımı için sert önlemler almadı. 1867 yılı geçici nizamname tasarısının açıklama yazısında beylerin etkilerini azaltmak için en doğru yolun seçim sisteminin yürürlüğe sokulmasının zorunluluğundan bahsediliyordu.²⁶

Nizamname Tasarıları (1871-1873-1883)

1870’li yılların başında Türkistan Genel Valisi K. P. von Kaufmann (1867-1881), bozkır komisyonunun tekliflerinden oldukça farklı olan yeni bir nizamname hazırlamak için aktif olarak çalışmalara başladı. Kaufmann’ın idari reformları, yerel yönetimlerin faaliyetleri üzerinde Rus kontrolünü sıkılaştırma yönündeydi. 1871 yılı nizamname tasarısının açıklama yazısında bozkır komisyonu tarafından hazırlanan ve yerli halkın idari, vergi ve yargı bakımından Kazaklar ve Sartlar olarak iki kısma ayrıldığı duruma dikkat çekilmişti. Göçebe halkın idari sisteminde iki aşamalı bir yönetim tarzı (aul; 100-200 yurt, volost; 5-10 aul) benimsenmişti. Yerleşik halkı ise tek bir idari sistem temelinde yalnızca köy (kışlak) aksakalları idare ediyordu. Bölge yönetimi yeni tasarıda yerli nüfusun tek bir idari sistem temelinde organize edilmesi üzerinde ısrar etti. Rus idaresi açısından bu tedbirler, uyezdlerdeki polis idaresini pekiştirecek ve aynı zamanda tabandaki idareyi de tek bir standarda bağlayacaktı.²⁷ Bozkır Komisyonu tarafından geliştirilen özyönetim programının diğer eksiklikleri de tespit edilmişti. Türkistan Genel Valiliği’nin sınırlarının genişlemesiyle birlikte, Rus makamlarına bağlı aksakallıkların sayısı artmıştı. Bu durum operasyonel yönetimi daha da

²⁵ N. A. Severtsov, *Puteşestvoje po Turkestanskomu krayu* (Peterburg: 1873), 344.

²⁶ Sokolov, “Turkestanskiy kray v sostave Rossiyskoy imperii,” 160.

²⁷ D. V. Vasilyev, “Organizatsiya upravleniya v Russkom Turkestane po proyektam polojeniya ob upravlenii 1870-x gg.,” *Naukovedeniye* 5/24 (2014): 6.

karmaşık bir hale getirmişti. Bundan hareketle Kaufmann, yeni tasarıyla Rusların bölgeye gelmeden önce bölgede daha önce bulunmayan yerleşik yeni bir yönetim düzeyi – yerleşik volostlar kurmaya karar verdi. Bu, Kaufmann tarafından imparatorluk topraklarında tatbik edilmiş ve Rus yetkililer için oldukça geleneksel olan iki katmanlı bir yapıydı.

Tüm bu fikirlerden yola çıkan bölgesel hükümet, 1871 yılı geçici nizamname tasarısında her uyezd volostlara, volostları da okruglara bölmeye karar verdi. Okrugları, okrug aksakalları idare edecek, okrugtaki tüm faaliyetlerinde de doğrudan volost yöneticisine tabi olacaklardı.²⁸ Tasarıya göre beş-on komşu okrugun birleşmesinden de volostlar oluşacak,²⁹ volost halkı, okrug halkı gibi ekonomik açıdan toplumlardan meydana gelecekti. Volostta iktidar polisiye yetkileri ve idari bakımdan volost yöneticisine, ekonomik açıdan ise volost syezdine ait olacaktı.³⁰ Volost yöneticileri, hane sahipleri (taşınmaz mala sahip kişiler) arasından uyezd syezdinde seçilecek ve oblastın askeri valisi tarafından tasdik edilecekti.³¹ Aynı zamanda volost yöneticisi mahkeme kararı ya da uyezd yöneticisinin ibrazıyla oblast valisi tarafından görevden alınabilecekti.³²

Yeni tasarıda volost yöneticisinin görevlerinin daha ayrıntılı bir şekilde belirlendiği göze çarpıyordu. Volost yöneticileri, kendi sınırları içinde emniyet, idari işler, düzen, huzur ve güvenlikten sorumlu olacaklardı.³³ Aksakallar emirleri altında bulunmakla birlikte emirlerinin tam ve kesin bir şekilde yerine getirilip getirilmediğine nezaret edeceklerdi. Volost yöneticisine, oranın sınırları dahilinde sürekli yaşayanlar ya da geçici olarak orada bulunan herkes tabi olacaktı.³⁴ Volost yöneticileri doğrudan kendisine ya da ona tabi olan aksakallar aracılığıyla merkezi idarenin emirlerini ilan edecekler ve kanunların harfiyen yerine getirilmesini sağlayacaklardı. Volost sınırlarında sahte emirname ve toplumun huzuru için zararlı dedikoduların yayılmasına engel olacaklar, topluma açık yerlerde huzuru muhafaza edecekler, saldırlara karşı halkın can ve mal güvenliğini sağlayarak bozulan huzur, düzen ve güvenliğin yeniden sağlanması için önlemler alacaklardı. Herhangi bir okrugta kaydı bulunmayan başıboş kimseler ile asker

---

²⁸ RGVIA, F. 400, Op. 1, D. 261, L. 196, 1871 g., Madde 124-125.

²⁹ RGVIA, F. 400, Op. 1, D. 261, Madde 132

³⁰ RGVIA, F. 400, Op. 1, D. 261, Madde 133-134.

³¹ RGVIA, F. 400, Op. 1, D. 261, Madde 148.

³² RGVIA, F. 400, Op. 1, D. 261, Madde 151.

³³ RGVIA, F. 400, Op. 1, D. 261, Madde 141.

³⁴ RGVIA, F. 400, Op. 1, D. 261, Madde 142.

kaçaklarını da tutuklayacaklar ve doğrudan uçastok³⁵ idarecisine bildireceklerdi.

Volost yöneticilerinin aynı zamanda yargı hükümlerini uygulama görevleri de bulunuyordu. Tüm bu görevlerden başka yeni tasarıda volost yöneticilerine geniş polisiye yetkilerinin verilmesi planlandı. Volost yöneticileri, sınırları dahilinde isyan ve kavga gibi suçlara karışan sanığı üç rubleye kadar para cezası, suçlunun para cezasını reddi durumunda ise üç güne kadar hapis cezasına çarptırma hakkına sahip olacaktı. Aynı zamanda volost yöneticisinin yasal taleplerine karşı gelenleri gözaltına alma hakkı da olacaktı.³⁶ Volost yöneticisi, görev süresince aile üyeleriyle birlikte tüm yükümlülüklerden muaf tutulacak ve kamu hazinesinden yıllık 800 ruble değerinde maaş alacaktı.³⁷ Yönetici aynı zamanda mahkeme kararı ya da uyezd yöneticisinin ibrazıyla oblast valisi tarafından görevden alınabilecekti.³⁸ Yeni tasarıda volost yöneticisinin polis ve idari bakımından sırasıyla uçastok yöneticisi, uyezd yöneticisi, oblastın askeri valisi ve genel valiye, ekonomik açıdan ise zemstvo kurumlarına tabi olmasına karar verildi. Volost yöneticisi yılda bir kez zemstvo toplantılarında ekonomik meseleler hakkında hesap vermekle yükümlü olacaktı. Fark edilen karışıklık ve görevi kötüye kullanma durumunda ise görevden alınması ve mahkemeye verilmesi için oblastın askeri valisine sunulabilecekti.³⁹

Bölgesel yönetim tarafından hazırlanan 1871 yılı nizamnamesi de tasarı olarak kalınca 1873 senesinde General A. K. Abramov başkanlığında yeni bir tasarı hazırlandı. Yeni tasarıda Rus idaresi göçebe halkı da polis ve idari olarak, yerleşik halkın yaşadığı bölgelerde uygulanan kurallar çerçevesinde idare etmeyi planladı. Tasarıya göre göçebe volostlar, 1867 yılı geçici nizamnamesinde olduğu gibi kışlık konak yerlerini kullanan-birbirine yakın aullardan oluşacaktı.⁴⁰ Aynı şekilde aynı uyezdde birbirine yakın beş-sekiz aksakallıktan oluşan volost toplumlarının kurulması ve her birinin 500-1500 haneden oluşması planlandı.⁴¹ Göçebe volost yöneticilerinin seçimleri, seçim düzeni, tasdiki, görevden uzaklaştırılmaları, hak, yükümlülük ve görevleri yerleşik halkın volost yönetimindeki görevli memurlar için belirlenen 1873

---

³⁵ 1871 yılı geçici nizamname tasarsına göre uyezdlerin uçastoklara ayrılmasına karar verildi ve Rus idari birimleri büyükten küçüğe şöyle sıralanıyordu; oblast-ueyezd-uçastok-volost-okrug.

³⁶ RGVÍA, F. 400, Op. 1, D. 261, Madde 143-144.

³⁷ RGVÍA, F. 400, Op. 1, D. 261, Madde 149-150.

³⁸ RGVÍA, F. 400, Op. 1, D. 261, Madde 151.

³⁹ RGVÍA, F. 400, Op. 1, D. 261, Madde 157-158.

⁴⁰ RGVÍA, F. 400, Op. 1, D. 334, L. 272, Madde 130.

⁴¹ RGVÍA, F. 400, Op. 1, D. 334, Madde 90. .

yılı tasarı maddelerine göre düzenlenecekti.⁴² Yeni tasarıya göre 1867 yılı geçici nizamnamesinden farklı olarak volost syezdinde volost yöneticisi seçimleri için üç aday seçilecekti.⁴³ Ancak bölgesel yönetimin tüm çabasına rağmen, bu nizamname de tasarı olarak kaldı.

1883 senesinde Senatör F. Girs'in teftiş sonuçları neticesinde hazırlanan tasarıya göre 1873 yılı tasarısında olduğu gibi göçebe halk arasında aullar ve aullardan oluşan göçebe volost idareleriyle iki düzeyli bir sistem kurulması planlandı. Volost yöneticileri, askeri valilerin onayı ile göreve gelecek ancak bazı durumlarda uyezd yöneticisinin, askeri valiye rapor etmek kaydıyla geçici olarak volost yöneticisini görevden uzaklaştırma hakkı bulunacaktı. Volost yöneticileri kendi yasal taleplerinin yerine getirilmemesi ve küçük çaplı suçlar için kendi yetkileri altındaki görevlileri tutuklama hakkına da sahip olacaklardı.⁴⁴ Aynı zamanda yerleşik halkın idaresinin de göçebelerde olduğu gibi volost syezdi ve volost yöneticisinden oluşması planlandı. Volost syezdi, volost yöneticilerinin seçimi, vergi ve yükümlülükler hakkındaki meselelerin çözümüyle meşgul olacaktı.⁴⁵

1886 Yılı Nizamnamesine göre Volost Yöneticiliği

Türkistan Genel Valiliği'nde 1871, 1873, 1881 ve 1883 yıllarında hazırlanan ve kabul görmeyen tasarılar üzerine, 12 Haziran 1886 tarihinde Türkistan Krayı'nın idaresi hakkındaki yeni nizamname kabul edildi⁴⁶ ve 1917 senesine kadar yürürlükte kaldı. Nizamnamede bölgesel yönetimin isteği üzerine 1867 yılı geçici nizamnamesinden farklı olarak hem göçebe hem de yerleşik halk için volost idari birimleri kuruldu. Yerleşik volostların yöneticileri ve yardımcıları halkın seçimiyle üç yıllığına göreve getiriliyorlardı. Ancak 82. maddeye ek olarak genel valiye istisnai durumlarda volost yöneticisini tayin etme hakkı da verilmişti.⁴⁷ Volost syezdi, volost yöneticiliği pozisyonu ve onun adayı olmak üzere iki kişiyi seçiyor, seçimden sonra bu sonuçlar uyezd yöneticisi tarafından tasdiki için askeri valilere sunuluyordu.⁴⁸ Yeni nizamnamede askeri valiye, seçimleri onaylama ya da reddetme hakkı da verilmişti. Onaylamama durumunda vali, yeniden seçimlerin yapılmasını

---

⁴² RGVIA, F. 400, Op. 1, D. 334, Madde 138.

⁴³ RGVIA, F. 400, Op. 1, D. 334, Madde 109-110.

⁴⁴ D. V. Vasilyev, "Stanovleniye i razvitiye sistemi upravleniya Turkestanskogo kraya 1865-1886 gg.," (Dissertatsiya, Moskovskiy gosudarstvenniy universitet, Moskva, 1999), 96.

⁴⁵ F. T. Tuhtametov, *Pravovoye polojeniye Turkestana v Rossiyskoy imperii (vtoraya polovina XIX veka)*, (Ufa: Başkurtkiy universitet, 1999), 60.

⁴⁶ PSZRİ, T. 6 (1886), Sob.3, No: 3814.

⁴⁷ PSZRİ, T. 6, No: 3814, Madde 80-82.

⁴⁸ PSZRİ, T. 6, No: 3814, Madde 86-89.

isteyebiliyor ya da volost yöneticisi ve adayı pozisyonları için kendi takdirine göre birini tayin edebiliyordu.⁴⁹

Nizamnameye göre, volost yöneticilerinin görevlerini doğru bir şekilde icra etmemeleri durumunda yapılan şikayetler, uyezd yöneticisine iletiliyordu. Böyle durumlarda veya görevi kötüye kullandıkları da tespit edilirse volost yöneticileri, askeri vali tarafından görevden uzaklaştırılıyorlardı. Aynı zamanda geçerli sebepler olduğunda uyezd yöneticilerinin ivedilikle askeri valiye rapor sunarak volost yöneticilerini geçici bir süreyle görevden uzaklaştırma hakkı da bulunuyordu.⁵⁰ Volost yöneticileri görev başında gerçekleştirdiği önemli suçlar sebebiyle oblast yönetimi tarafından mahkemeye verilebiliyorlardı. Küçük suçlarda ise uyezd yöneticisinin emriyle volost yöneticileri en fazla 15 ruble para cezası ve yedi güne kadar hapis cezasına çarptırılıbiliyordu. Uçastok pristavının (yöneticisi) emriyle ise en fazla beş ruble ve üç gün hapis cezası verilebiliyordu.⁵¹

Tüm bunlar seçimlerin genel kurallarının birer parçasıydı. Ancak gerçek seçimleri ve bu seçimlere eşlik eden olayları göz önüne alırsak, konunun çok daha karmaşık olduğu ortaya çıkıyordu. Nizamname maddelerinden de görüldüğü üzere seçimlerin odağındaki ana pozisyon volost yöneticiydi. Böylesi bir gücün bir kişi üzerinde yoğunlaşması Kazak bozkırlarında olduğu gibi Türkistan'da da Rus hükümeti tarafından göçebelerin yönetimini merkezileştirmeyi mümkün kıldı. Ancak ilk yönetim yılları bu yetkililerin bir bürokratik yolsuzluk kaynağı ve herhangi bir düzenlemeye tabi olmayan "parti mücadelesi" şeklinde devam eden bir süreç olduğunu gösterdi.⁵² Volost yöneticiliği seçimlerini genellikle sömürge hükümeti tarafından kendisine emanet edilen işlevleri kullanarak göçebe grubun çıkarları için lobi yapan baskın göçebe grup ya da ekonomik üstünlüğe sahip parti kazanıyordu. Bu her şeyden önce otlak kullanımı, vergilendirme süreci ve yargı ile ilgiliydi. Bu durum da bu önemli gücü kaybeden diğer köylere uymuyor ve bu konuda seçim kampanyalarında şikayet, iftira, sahtecilik ve benzeri gibi mücadele biçimleri kullanılıyordu.⁵³ Seçimler genellikle uyezd yöneticilerinin ayrıntılı açıklamalarını gerektiren birçok şikayete de neden oluyordu. 29 Şubat 1880 tarihinde Genel Vali Kaufmann şikayetler sebebiyle valilerin seçimler sırasındaki yanlışlıklar ve aynı zamanda rüşvete engel

⁴⁹ PSZRİ, T. 6, No: 3814, Madde 90-91.

⁵⁰ PSZRİ, T. 6, No: 3814, Madde 102-103.

⁵¹ PSZRİ, T. 6, No: 3814, Madde 104-105.

⁵² G. K. Kaliyeva, "Vliyaniye osobennostey upravleniya çinovniçestva v litse Volostnih ypraviteley i Aulnih starşin na ih sotsialny statü," *Vestnik Karagandinskogo gosudarstvennogo universiteta* 3/59 (2010): 18.

⁵³ Kaliyeva, "Vliyaniye osobennostey upravleniya çinovniçestva v litse Volostnih ypraviteley i Aulnih starşin na ih sotsialny statü," 18-19.

olmak için konu hakkındaki düşüncelerini sorduğu bir genelge yayınladı. Oblast valilerinin incelemelerinde hepsinin, idari tedbirlerle rüşvetin ortadan kaldırılmasının imkansız olduğu sonucuna vardıkları, sadece ikisinin görevlilerin idare tarafından tayin edilmesi, çoğunluğun ise seçim sisteminin devam etmesi taraftarı olduğu göze çarpıyordu.⁵⁴

1882 senesinde Türkistan Genel Valiliği'nin oblastları (Sır Derya ve Fergana) ve özel idari birimlerin (Amurderya Otdeli (Şube) ile Zerefşan Okruğu) teftişini gerçekleştiren Senatör F. Girs, raporunda seçimler sırasında haddinden fazla derecede rüşvete başvurulduğunu yazıyordu.⁵⁵ Özellikle tartışmalı diğer bir ifadeyle etkin grupların olduğu aullarda hedeflere ulaşmak daha da zordu. Seçim döneminde izin verilenlerin yanı sıra yeni üyelerin kabulü, yeni yurtların tahsisi, rüşvet, aile listelerinde sahtecilik, kadınların kaçırılması, hatta karşı tarafın seçmenlerini hapse atmak ya da syezdin toplanmasına mani olmak için belirlenen yere gitmelerine zorla engel olmak, nihayetinde sahte suçlamalar ve hayali davalar gibi izin verilmeyen araçlar devreye giriyordu. Her iki taraf da rüşvet için büyük miktarda para harcıyordu. Eğer tüm çarelerle istenilen sonuçlar da elde edilemezse yukarıdaki şiddet içeren önlemler uygulanıyordu. Doğal olarak muhalif parti de aynı cevabı veriyor ve olaylar, gerçek bir çekişme ve sonucunda çoğunlukla insanların ölümüyle sonuçlanıyordu. Seçim döneminde volost veya aullar, iki veya üç savaşı gruba ayrılıyor, bu gruplar arasında çoğu kez soygun ve cinayetler eşliğinde uzlaşmaz bir mücadele başlıyordu.⁵⁶

Parti mücadeleleri özellikle volost yöneticileri seçimlerinde kendini gösteriyordu. Girs'in raporunda verdiği örnekler göre, seçimlerde huzursuzlukların yaşandığı da görülüyordu. Örneğin 1879 senesinde iki düşman gruba ayrılan Sumurulovsk Volostunda Kazaklar Perovsk şehrinin meydanında uyezd idare binasının tam karşısında birbirine girmiş ve güvenlik güçleri gelene kadar olay sona ermişti. Bunun üzerine uyezd yöneticisi Albay Reymers, hızlı bir şekilde soruşturma başlatmış ve seçimleri durdurmuştu. Seçimler Sumurulovsk ve aynı sene benzer olayların yaşandığı Konstantinovsk Volostunda sonbahara ertelendi. Ancak Mart ayında adı geçen volostlarda seçimler başarılı bir şekilde yapıldı ve seçilenler idare tarafından onaylandı.⁵⁷

⁵⁴ F. Girs, *Otçet revizuyuşçego, po Visočayşemu povelenyu, Turkestanskiy kray*, Taşkent: 1882, 26.

⁵⁵ Girs, *Otçet revizuyuşçego*, 26.

⁵⁶ Kaliyeva, "Vliyaniye osobnostey upravleniya çinovniçestva v litse Volostnih ypraviteley i Aulnih starşin na ih sotsialnyıy statü," 19.

⁵⁷ Girs, *Otçet revizuyuşçego, po Visočayşemu povelenyu, Turkestanskiy kray*, 25.

Volost yöneticiliği pozisyonu için rekabetin en önemli sebebi kırsal kesimde vergileri volost yöneticilerinin toplamasıydı. Volost yöneticileri genellikle toplanan parayı uzun süre kendilerinde tutuyor ve bazen de boşa harcıyorlardı. Girs'e göre bu duruma ancak vergi toplama işinin onların elinden alınarak, onları hazineye sunacak olan yerleşik köyler ya da aul aksakallarına verilmesiyle son verilebilirdi. Ona göre bu önlemler aşağıdaki faydaları getirecekti, ancak Girs'in raporuna rağmen bölgesel hükümetin volost yöneticiliği seçimlerindeki olaylara engel olmak için kesin önlemler almadığı görülüyordu;

1. *Aksakalların zimmete para geçirmeleri durumunda, miktar volost yöneticilerinin zimmete para geçirmeleri ile karşılaştırıldığında önemsiz kalacaktır.*
2. *Volost yöneticisinin aksakalların vergilerini zamanında toplayıp toplamadıkları ve onları hazineye teslim etmelerini yakından takip etme fırsatını bulacaklardır.*
3. *Böyle bir düzen, eski zamanlardan beri bölgede var olduğu için bir yenilik oluşturmaya da volost yöneticileri tarafından gözetim altında tutulması durumunda toplanan vergileri gizleme olasılığı konusunda onları ciddi bir şekilde uyarma fırsatı yakalayacaklardır.*
4. *Volost yöneticileri en sıkıntılı ve sorumluluk isteyen görevlerin birinden kurtulacak ve böylece kendilerini polisiye yetkilerine daha fazla adama fırsatı bulacaklardır.*
5. *Bu tedbirler önemli ölçüde volost yöneticiliği pozisyonunu arayanların şartlarını azaltacaktır.⁵⁸*

Sonuç

Rus imparatorluğu, Kuzey Kafkasya'da uyguladığı askeri-halk idari sistemini Türkistan'da da tatbik etti. Bu suretle ulusal çıkarları doğrultusunda Müslüman nüfusun egemen olduğu bölgelerde aşırı tecrit kavramlarını reddederek iki bölgenin yönetiminde de yerel halkın adet ve geleneklerini göz önünde bulundurdu. Tamamen kendine özgü bir siyasi ve yönetim biçimi olan bu sisteme göre; oblast ve uyezd düzeyinde tüm sivil yönetim, askeri rütbelilerin elinde toplandı ve kırsal nüfus, halkın kendi içinden seçtiği ancak Taşkent'teki bölgesel (Rus) yönetimin onayına tabi volost yöneticileri ve aul aksakalları tarafından yönetildi. Rus hükümeti böylesi bir sistemle elde ettiği toprağı elinde tutmakla kalmayıp aynı zamanda komşu devletler ve bölge güçleri ile güç dengesini de sağladı. Ancak muhafaza edilen yerel

---

⁵⁸ Girs, *Otçet revizuyuşęego*, 27-28.

yönetimlerin, bir süre sonra Kazak bozkırlarında olduğu gibi Türkistan'da da yolsuzluğa ve malvarlığının kötüye kullanılmasına neden olduğu ortaya çıktı. St. Petersburg'dan Türkistan Genel Valiliği'nin teftişi için gönderilen memurların raporlarına rağmen, Taşkent'teki bölgesel yönetimin özellikle volost yöneticiliği seçimlerindeki olaylara son vermek için sert tedbirler almadığı görüldü. Hatta Rus yönetimi, bu yerel idarecilerin yönetim bağımsızlığına gözlerini kapattı ve özellikle volost yöneticileri hakkındaki şikayetlere rağmen "böl ve yönet" ilkesiyle rekabet yarattı. Doğal olarak bu durum halkın sömürgeci hükümete karşı bir bütün olarak direnç göstermesine engel oldu.

Volost yöneticiliği seçimlerini, genellikle oylar satın alındığı için mülkiyet üstünlüğüne sahip aday kazandı. Bu sebeple kamu görevlilerinin seçimleri dönemindeki olaylar ve zafer kazanan adaylar incelendiğinde memurlar için kişisel niteliklerin arka plana çekildiği görüldü. Böyle bir adaletsizlik de Rus hükümetinin Türkistan'daki sömürge politikasına aktif bir şekilde hizmet etmiş oldu. Diğer bir yönüyle de volost yöneticilerinin görevleri, Rus idaresi tarafından belirlense de uygulamada yöneticiler, Rus sömürge yetkilileri ve yerli nüfus arasında aracı oldular ve bu nedenle bazen kendi yetki alanlarındaki nüfusun savunucuları da olmayı başardılar.

Kaynakça

Arşiv Belgeleri

Rossiyskiy Gosudarstvennyy Voенno-İstoricheskiy Arhiv (RGVIA)

RGVIA, F. 400, Op. 1, D. 261.

RGVIA, F. 400, Op. 1, D. 334.

Kanunlar

Polnoye Sobraniye Zakonov Rossiyskoy İmperii (PSZRİ)

PSZRİ, T. 38 (1822), Sob. 1, No: 29127

PSZRİ, T. 36 (1861), Sob. 2, No: 36657.

PSZRİ, T. 6 (1886), Sob. 3, No: 3814.

Kitaplar ve Süreli Yayınlar

Dalayeva, T. T. "Ot volostnogo sultana k volostnomu upravitel'yu (1822-1868 gg.): yevolyutsiya statusa i socialnogo sostava." *Elektronnyy nauçnyy jurnal* 1/05, Erişim: 19.12.2019, <http://edu.e-history.kz/kz/publications/view/356>.

Dalayeva, T. T., "Volostniye upraviteli v kazahskih stepyah Zapadno-Sibirskogo vedomstva: osobennosti utverjdeniya ih v doljnosti v XIX-naçale XX vv." *Vestnik (Habarşı) KazNPU im. Abaya* 3/46 (2015): 30-38.

Geyns, A. K. *Dnevnik 1866 g. Puteşestviye v Turkestan, Sobraniye literaturnih trudov*. T. 2. S.-Peterburg: Tip. M. M. Stasyuleviça, 1898.

Girs, F. *Otçet revizuyuşçego, po Visoçayşemu poveleniyu, Turkestanskiy kray*. Taşkent: 1882.

Kaliyeva, G. K. "Vliyaniye osobennostey upravleniya çinovniçestva v litse Volostnih ypraviteley i Aulnih starşin na ih sotsialnyy statü." *Vestnik Karagandinskogo gosudarstvennogo universiteta* 3/59 (2010): 18-24.

Kerimov, H. "Türkistan Genel Valiliği'nde İdari Sistemin Oluşumu ve Gelişim Süreci (1865-1897)." Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2019.

Krupenkin, Y. N. "Opıt upravleniya Sibiryu v Turkestanskom General-Gubernatorstve." *Vestnik Tomskogo Gosudarstvennogo universiteta* 407 (2016): 93-96.

Materialı po istorii politiçeskogo stroya Kazahstan, Sbornik sostavlenn kandidatom yuridiçeskih nauk M. G. Maseviç, T. 1, Alma-ata, 1960.

Ölçekci, T. "Manaplar ve Kırgız Tarihindeki Rollerini." *Bilig* 67 (Güz 2018): 111-128.

Severtsov, N. A. *Puteşestviye po Turkestanskomu krayu*. Peterburg: 1873.

Sokolov, V. V. "Turkestanskiy kray v sostave Rossiyskoy imperii: problemi

sotsionalno-ekonomiçeskogo i obşestvenno-politiçeskogo razvitiya (Vtoraya polovina XIX v.-Fevral 1917 g.)" Dissertatsiya na soiskaniye učenoy stepeni doktora istoriçeskikh nauk, Rossiskaya Ekonomiçeskaya Akademiya im. G. V. Plehanova, 2002.

Tuhtametov, F. T. *Pravovoye polojeniye Turkestana v Rossiyskoy imperii (vtoraya polovina XIX veka)*. Ufa: Başkurtskiy universitet, 1999.

Vasilyev, D. V. "Organizatsiya administrativnogo upravleniya v Kazahskoy stepi: gosudarstvennaya politika i regionalnye praktiki (XVIII-pervaya polovina XIX v.)." Dissertatsiya, Povoljskiy filial FGBUN İns. Ros. İst. RAN, 2016.

Vasilyev, D. V. "Organizatsiya upravleniya v Russkom Turkestane po proyektam polojeniya ob upravlenii 1870-x gg." *Naukovedeniye* 5/24 (2014): 1-23.

Vasilyev, D. V. "Stanovleniye i razvitiye sistemi upravleniya Turkestanskogo kraya 1865-1886 gg." Dissertatsiya, Moskovskiy gosudarstvennyy universitet, Moskva, 1999.

Yermekbay, J. A. "Sibirskaya administratsiya i Kazahi (20-y gg. XIX. v.-20-y gg. XX v.)." *İzvestiya İrkutskogo gosudarstvennogo universiteta*, T. 21 (2017): 37-43.